

VLADIMIR GUȚU, *Studiu de sociologie*, Chișinău, Edit. Cartea Moldovenească, 1991

Semnificația apariției în limba română a unui manual de sociologie la Chișinău o depășește pe cea a evenimentului editorial obișnuit și trimite la consecința logică a falimentului unui sistem social și a procesului destrămării imperiului de la Răsărit; dacă în urmă cu numai câțiva ani, o astfel de apariție părea imposibilă, iată că în anul 1991 ea s-a produs la Editura Cartea Moldovenească.

Autorul argumentază că profundele restructurări ale societății suscită elaborarea teoriei, metodologiei și metodicii sociologice care să contribuie la centurarea perspectivei științifice asupra înnoirii sociale; aceasta presupune atât utilizarea unui aparat conceptual care să reflecte procesele restructurării cât și a metodelor pertinente de cercetare care să facă posibilă cunoașterea realității.

Lucrarea este structurată în opt capitole: 1. Sociologia — știința despre societate; 2. Direcțiile principale ale cercetărilor științifice în domeniul sociologiei în etapa actuală; 3. Programul de cercetare sociologică; 4. Analiza logică a noțiunilor de bază în cercetarea sociologică; 5. Sondajul în cercetările sociologice; 6. Metodica și tehnica culegerii informației sociologice primare; 7. Prelucrarea informației sociologice; 8. Aplicarea rezultatelor cercetărilor sociologice în practică.

În accepțiunea autorului, sociologia este „știința despre legile cele mai generale ale formării, dezvoltării și funcționării societății în ansamblu, a sistemelor și structurilor ei, a relațiilor și comunităților sociale” (p. 5). Ea studiază complex și integral societatea, sistemele, subsistemele, procesele sociale, având în vedere atât componentele și factorii obiectivi, cât și factorii subiectivi, în interacțiunea lor. Sociologia vizează cunoașterea integrală, nu doar o anumită latură, un anumit aspect sau un anumit tip de relații sociale, ci abordează legitățile funcționării și dezvoltării societății în ansamblu, incluzând toate sferile și tipurile de relații sociale (economice, ecologice, sociale, politice, spirituale, etc.), precum și relațiile dintre diferitele comunități sociale. Ea urmărește legitățile funcționării și dezvoltării societății, vizează atât aspectele dinamice cât și pe cele statice.

O problemă complexă și prioritară de ordin teoretic și metodologic vizează sistematizarea și clasificarea ansamblului de noțiuni, atât la nivelul teoriei sociale generale, cât și la cel al teoriilor sociologice speciale. Abordând raportul dintre nivelele teoretic și empiric, autorul consideră că „teoria sociologică generală a sociologiei marxist-leniniste este materialismul istoric, care constituie, pe de o parte, teoria filosofică a societății, iar pe de altă parte — teoria sociologică generală” (p. 10); prin aceasta, el se situează pe o poziție neproductivă, preluând necriteric dogmele anilor '60, care au stîrnit multe pasiuni și eforturi (și la noi în țară) în scopul rezolvării dilemei dacă materialismul istoric era sau nu sociologie generală. Totodată, tratînd raportul dintre sociologie și alte științe sociale, autorul revine, fără rezerve, la aceeași teză a identificării materialismului istoric cu teoria sociologică generală, considerată în strînsă legătură cu „socialismul științific” ca „știință despre legitățile apariției, dezvoltării și funcționării societății socialiste” (!); în mai multe formulări se revine cu rapoartări directe la „sociologia sovietică”, unele parcă desprinse sau preluate ca atare din documentele defunctului partid comunist („influența activă în interesele restructurării și reinnoirii revoluționare a societății sovietice”) (p. 17).

Primele două capitole sînt marcate de influența spirituală a perestroikăi; de altfel, în capitolul al doilea care tratează direcțiile principale ale cercetărilor științifice în domeniul sociologiei în etapa actuală se fac referiri exprese la documentele fostului P.C.U.S., revenindu-se obsedant la conceptul „restructurării”. Deși sînt semnalate probleme reale, susceptibile a se constitui în obiect de studiu a sociologiei raportarea la ele se face... din perspectiva sarcinilor reieșite din Hotărîrea Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S. din 7 iunie 1988... Printre altele, sînt semnalate cercetările calității vieții, ale modului și stilului de viață, ale relațiilor interetnice „care în unele regiuni ale țării au căpătat un caracter exploziv” (p. 33).

Greutatea balastului dogmatic și ideologic care apasă asupra primelor două capitole este abandonată odată cu trecerea la cea mai extinsă parte a lucrării, destinată planificării cercetării sociologice și aspectelor metodologice: analiza și operaționalizarea conceptelor, analiza cantitativă, sondajul, metodele și tehnicile de cercetare, prelucrarea informațiilor și aplicarea rezultatelor în practică. Grație „decontaminării” de aspectele ideologice, autorul dovedește

o bună familiarizare cu domeniul metodologiei cercetării științifice. Astfel, se arată că etapele programului cercetării sociologice vizează formularea problemei, determinarea obiectului de cercetare, stabilirea scopului, a obiectivelor, formularea ipotezei, operaționalizarea conceptelor, stabilirea populației, a metodelor de culegere a informațiilor, planificarea investițiilor, planificarea și realizarea cercetărilor de probă. De asemenea, se detaliază etapele analizei logice a noțiunilor în cercetarea sociologică aplicată, ale operaționalizării conceptelor, ca și aspectele ce țin de analiza cantitativă, de măsurarea în sociologie. Totodată, sînt abordate aspectele esențiale ce țin de realizarea sondajelor: de la determinarea populației totale, la stabilirea mărimii și reprezentativității eșantionului și la prezentarea diferitelor tipuri și metode de selecție.

Referitor la metodica și tehnicile de culegere a informațiilor autorul prezintă sintetic interviul, chestionarul, metoda aprecierii de către experți, observația, analiza de conținut, experimentul social. El acordă o atenție deosebită prelucrării informațiilor, aspectelor ce țin de asigurarea și verificarea validității, a fiabilității datelor, de codificarea și calculul corelațiilor pe baza cărora se verifică ipotezele și se formulează concluziile. Se sugerează constituirea unei bănci de date în care să fie păstrate informațiile și instrumentele de cercetare, asigurînd condiții pentru studii comparative.

În anexă este detaliat un model de program de cercetare cu instrumentarul metodologic privind „problemele și perspectivele creșterii nivelului cultural de viață al grupurilor sociale și al personalității în condițiile restructurării și reinnoirii societății”.

Lucrarea fiind scrisă în raportare directă și exclusivă la sociologia sovietică, în unele părți (în special primele două capitole, cum am arătat mai sus) poartă amprenta unei școlastici marxist-leniniste; de altfel, bibliografia citată este exclusiv în limba rusă fără raportări la clasiile sociologiei, la marile curente înregistrate în evoluția gândirii și practicii sociologice (se face în text doar o trimitere la A. Comte, creatorul termenului de „sociologie”). Aceasta ar putea întreține imaginea falsă a sloganului că sociologia „științifică” este prin aplicație cea marxist-leninistă (sovietică).

Riscurile asumate de autor în demersul de a publica o astfel de lucrare țin de specificul timpului istoric în care ea a apărut: perioada „dintre două lumi”, una fostă puternică, aflată într-un proces rapid de dezagregare, iar cealaltă, încă fragilă zguduită de convulsii. Ieșirea din sfera de influență a fostului imperiu se dovedește a fi un proces dramatic și în plan spiritual.

Cu excepția rezervelor exprimate, lucrarea reușește să sensibilizeze cititorul cu complexul de probleme aparținînd sociologiei, în special cu cele ce țin de domeniul metodologiei și tehnicilor de cercetare.

Livius Manca

„JOURNAL OF EUROPEAN SOCIAL POLICY”, vol. I, Number 1/1991

Ansamblul problemelor sociale suscită un interes tot mai crescut și — așa cum se arată în cuvîntul introductiv editorial al revistei — se anunță a ocupa un loc prioritar în dezbaterile academice și politice ale anilor '90, datorită a cel puțin două motive majore: pe de o parte, evoluțiile legate de integrarea politică a Comunității Europene, stipulată de Actul European Unic din 1986, care va lărgi gama deciziilor politice adoptate la nivel comunitar, iar pe de altă parte, schimbările din țările est-europene care produc bulversări în condițiile lor sociale, economice și politice, punînd probleme substanțiale factorilor de decizie alături din interiorul lor, cit și din restul continentului. Aceste două mari probleme sînt de natură a provoca o regîndire fundamentală a politicii sociale.

Publicația editată în Marea Britanie își propune să ofere o sursă unică de informație independentă și de analiză a problemelor politicii sociale în Europa, încercînd totodată să evidențieze unele tendințe sociale, prin intermediul studiilor comparative. În concepția editorilor problematica abordată va circumscrie o serie de subiecte tipice: bunăstarea ocupațională, condițiile de muncă, piața muncii, implicațiile politicii sociale asupra transformărilor economice și industriale, politicile de egalizare a șanselor, securitatea socială, sărăcia și inegalitatea, demografia, transformarea structurii familiei și politica socială, politica sanitară, politica locuirii, politica educațională și a formării profesionale, politica și economia politică a bunăstării, dialogul social și partenerii sociali, problemele metodologice ale cercetării comparative în domeniul politicii sociale.

Comunitatea Europeană și statele membre examinează dimensiunea socială pe care o presupune piața unică; o politică socială orchestrată la nivel comunitar s-ar părea a fi con-